

Nepředmětnost

Všechny vědy se vyvinuly buď z jiných věd nebo vposledu z filosofie, s níž je spojuje systematická práce s pojmy. Vynález pojmů a pojmovosti můžeme připsat výhradně starým Řekům. Přestože se filosofie ve svých začátcích inspirovala asi především geometrií resp. některými izolovanými geometrickými problémy, sama geometrie se jako ucelený systém mohla ustavit teprve poměrně pozdě, a to zase inspirována systematickostí filosofickou. Vliv geometrického myšlení však zapůsobil na filosofii mimořádně pronikavě a na velkou dobu. Lze dokonce říci, že většina filosofů a později odborných vědců vlastně zůstává v zajetí tohoto vlivu dodnes. Jakým základním paradigmatem se toto geometrické myšlení (jak to nazval už např. Blaise Pascal) vyznačuje? Zde je nutno přiznat, že dokonce ani sami filosofové tomu velmi dlouho nerozuměli. Situace se změnila po Logických zkoumáních Husserlových, ale stále ještě nevíme, zda také zde nebudeme muset celý problém analyzovat znovu a ještě radikálněji.

Především musíme mít od počátku na paměti, že řecký typ pojmovosti nemusí být typem jediným. Tradiční filosofické a také vědecké myšlení si užívá pojmů vždycky v nerozlučné spjatosti s příslušnými intencionálními předměty (nebo objekty; termín pochází od Brentana a byl významně upřesněn Husserlem). Vzorem pro konstrukci intencionálních předmětů byly míněné geometrické elementy a složitější obrazce, a ovšem také souvislosti mezi nimi. Základní charakteristikou intencionálních předmětů je jejich neměnnost, přesněji nadčasovost resp. mimočasovost. Největším problémem pojmového myšlení je proto jakási jeho principiální nepřiměřenost světu, v němž žijeme a který chceme pojmově zvládnout. Problémem 40508-2) se tradičně říkává, základní rozdílnost samotného myšlení (např. myšlenek, pojmů, logických struktur atp.) od toho, čím se myšlení zabývá, tedy zejména od myšlené vnější skutečnosti, nýbrž nepřiměřenost intencionálních předmětů tzv. předmětům reálným, přesněji skutečným. (Reálnost už předem sugeruje, že jde o „res“, tj. věc, zatímco dnes už si většinou dost dobře uvědomujeme, že např. nejenom člověk, ale ani žádný živá bytost nemůže být považována za pouhou „věc“.)

(Praha, 940508-2.)